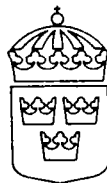

Lagutskottets betänkande

1988/89:LU17

Konsumentpolitiska frågor m.m.

1988/89
LU17

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet dels proposition 1988/89:100 bilaga 15 (civildepartementet) i vad avser anslag till marknadsdomstolen, konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden, dels 27 motioner som väckts under den allmänna motionstiden och som tar upp främst olika konsumentpolitiska frågor.

Utskottet har vid studiebesök i februari 1989 hos konsumentverket inhämtat synpunkter på några av de frågor som behandlas i betänkandet, nämligen bl.a. konsumenttekniska nämndens verksamhet, kommunal konsumentverksamhet, extraprissystemet, varuprovningsverksamheten vid konsumentverket och verkets försöksverksamhet med videotextdata.

Utskottet tillstyrker bifall till propositionen i förevarande delar och till motion L719 yrkande 1 samt avstyrker bifall till övriga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats 16 reservationer och tre särskilda yttranden.

Propositionen

I proposition 1988/89:100 bilaga 15 (civildepartementet) föreslår regeringen under punkterna F1, F4 och F5 att riksdagen

(F1) till *Marknadsdomstolen* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 3 034 000 kr.,

(F4) till *Konsumentverket* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 67 445 000 kr.,

(F5) till *Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 301 000 kr.

Motionerna

1988/89:L702 av Margareta Hemmingsson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning mot försäljning av våldsförhålligande leksaker och spel,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i marknadsföringslagen att det inte skall vara tillåtet att göra reklam för våldleksaker och våldsspel eller på annat sätt använda våldsförhålligande marknadsföring av leksaker.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om provningsverksamhet inom konsumentverkets verksamhetsområde,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om varudeklarationer,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om teledistribuerad varuinformation,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om prismärkning,

5. att riksdagen till Allmänna reklamationsnämnden för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 376 000 kr.,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om Allmänna reklamationsnämndens verksamhet.

1988/89:L704 av Marianne Andersson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av en snabb uppgörelse om en begränsning av våldssaker,

2. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att förbättra den ej branschanslutna handeln att upphöra med marknadsföring och försäljning av data- och TV-spel med våldsinslag.

1988/89:L705 av Nic Grönvall (m) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen utfärdar en ny instruktion för konsumentverket med uteslutande av den konsumenttekniska nämnden.

1988/89:L706 av Martin Olsson m.fl. (c) vari yrkas såvitt nu är i fråga

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumentverkets ansvar avseende information om livsmedlens innehåll och användningsområde m.m.

1988/89:L707 av Carl Frick (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det skall vara obligatoriskt att märka alla förpackade varor direkt på varan med möjligt undantag för vissa mejeriprodukter.

1988/89:L708 av Carl Frick (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att alla produkter i dagligvaruhandeln skall vara märkta med klara och entydiga produktnamn, produktionsställe, producent och producentland samt produktionstillfälle.

1988/89:L709 av Carl Frick (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undersökning av möjligheter att häva den sorts köptvång som försäljning i massförpackningar innebär.

1988/89:L710 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring eller tillägg i marknadsföringslagen så att könsdiskriminerande reklam förbjuds.

1988/89:L711 av Carl Frick (mp) vari – med hänvisning till vad som anförts i motion 1988/89:K414 – yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om köpfriad som innebär att konsumentupplysningen skall

reformerar och byggas ut i varje kommun på sätt som har beskrivits i motionen. 1988/89:LU17

1988/89:L712 av Marita Bengtsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av lagstiftning avseende förbud mot import och försäljning av i motionen nämnda leksaksvapen.

1988/89:L713 av Ove Karlsson och Ulla Johansson (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avtalen mellan barnmiljörådet och databranschen respektive leksaksbranschen bör vara klara under 1989,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud mot vissa krigsleksaker och dataspel i den händelse ingen godtagbar överenskommelse kan nås.

1988/89:L716 av Berndt Ekholm m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformning av ett förbud mot försäljning och distribution av dataspel, som återger grovt verklighetstroget våld, skrämmande skildringar eller som förhållar våldet.

1988/89:L717 av Aina Westin och Anita Johansson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att marknadsföringslagen bör tillföras en paragraf om förbud mot könsdiskriminering i reklam.

1988/89:L718 av Elisabeth Persson (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag som förbjuder försäljning och marknadsföring av krigsleksaker samt leksaker och spel som bygger på våld.

1988/89:L719 av Ingegerd Wärnersson och Anita Jönsson (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad information angående data- och TV-spel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en lagstiftning rörande våldsförhållande data- och TV-spel.

1988/89:L720 av Yvonne Sandberg-Fries (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av kontaktlinnsmarknaden.

1988/89:L721 av Ingbritt Irhammar och Elving Andersson (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om varudeklaration av miljöskadliga ämnen.

1988/89:L722 av Elisabet Franzén m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i konsumentlagstiftningen att miljöorganisationer får rätt att väcka talan i marknadsdomstolen.

1988/89:L723 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär lagförslag om obligatorisk kommunal konsumentvägledning.

1988/89:L724 av Gudrun Norberg m.fl. (fp) vari – med hänvisning till vad som anförs i motion 1988/89:N316 – yrkas

1988/89:LU17

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om extrapriser,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av produktsäkerhetslagen i enlighet med vad i motionen anförts.

1988/89:L726 av Hans Leghammar och Kent Lundgren (båda mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om distribution av direktreklam.

1988/89:L727 av Paul Cizuk och Kaj Nilsson (båda mp) vari yrkas att riksdagen beslutar stifta en lag som gör det straffbart att låta dela ut reklam i brevlådor gentemot innehavarens skriftligt uttalade önskan.

1988/89:L728 av Marianne Carlström och Anneli Hulthén (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam.

1988/89:L729 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av marknadsföringslagen så att könsdiskriminerande reklam förbjuds.

1988/89:L730 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av konsumentskyddsregler för svenska researrangörers transporter utomlands.

1988/89:L732 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari – med hänvisning till vad som anförs i motion 1988/89:Sk695 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det långsiktiga målet bör vara köpfrid, dvs. att ingen människa skall behöva utsättas för kommersiella reklambudskap som hon inte bett om.

Utskottet

Inledning

Utskottet behandlar i betänkandet regeringens förslag till anslag för budgetåret 1989/90 till marknadsdomstolen, konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden jämte två motionsyrkanden (L703 yrkandena 5 och 6) med anknytning till den sistnämnda myndighetens anslag och verksamhetsområde. Vidare behandlas ett antal motioner i olika frågor på konsumentskyddsområdet, nämligen miljöorganisationers talerätt hos marknadsdomstolen (L722), konsumenttekniska nämndens verksamhet (L705), kommunal konsumentverksamhet (L711 och L723), prisinformation (L703 yrkande 4 och L707), extraprissystemet (L724 yrkande 1), konsumentverkets varuprovningsverksamhet (L703 yrkande 1), varudeklarationssystem (L703 yrkande 2), konsumentinformation medelst datakommunikation (L703 yrkande 3), varudeklaration på livsmedel och på övriga produkter i dagligvaruhandeln samt varudeklaration om miljöskadliga ämnen (L706 yrkande 1, L708 och

L721), produktsäkerhet (L724 yrkande 2), könsdiskriminerande reklam (L710, L717, L728 och L729), våldleksaker, m.m. (L702, L704, L712, L713, L716, L718 och L719), reklam begränsning (L726, L727 och L732), massförpackningar (L709), kontaktlinser (L720) och charterresor (L730).

Som en allmän bakgrund till förslagen i propositionen och motionerna kan nämnas att riksdagen våren 1986 godkände mål och riktlinjer för konsumentpolitiken (prop. 1985/86:121, LU 34, rskr. 292). Riksdagsbeslutet innebär att målet för konsumentpolitiken skall vara att stödja hushållen i deras strävan att effektivt utnyttja sina resurser samt att stärka konsumenternas ställning på marknaden. Konsumentpolitiken skall sålunda bli tydligare inriktad på hushållsekonomiska frågor och då särskilt på hushållens baskonsumtion. Tre särskilt viktiga utvecklingslinjer utpekas i riksdagsbeslutet. För det första skall den lokala verksamheten ges hög prioritet. Utbyggnaden, som skall ske genom kommunernas frivilliga åtaganden, bör ha som mål att konsumentpolitisk verksamhet inrättas i alla kommuner. Vidare bör de lokala konsumentmyndigheternas arbetsuppgifter och myndigheternas samarbete med andra intressenter ges större omfattning. Bl.a. skall reklamationshanteringen decentraliseras ytterligare. För det andra skall särskilt utsatta grupper stödjas. För det tredje förordas att fler grupper i samhället engageras i konsumentpolitiken. Konsumenternas möjligheter att påverka produktion och distribution av varor och tjänster kan på det sättet förstärkas. Ett ökat engagemang från organisationer eftersträvas. Vidare skall företagen ha ett större ansvar för att förbättra konsumenternas förhållanden.

För att uppnå målet med konsumentpolitiken skall särskilda insatser göras när det gäller att utveckla konsumenternas kunskaper genom utbildning, konsumentinformation och information från företagen m.m. Forskning och andra undersökningar om konsumenternas förhållanden skall få hög prioritet.

Några organisationsfrågor togs upp i riksdagsbeslutet. För att allmänna reklamationsnämndens verksamhet löpande skall kunna värderas i ett konsumentpolitiskt perspektiv beslöts att ett råd med företrädare för konsumenter, näringsliv och kommuner knys till nämnden. En omorganisation av konsumentverket beslöts också.

Anslags- och organisationsfrågor, m.m.

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt konkurrenslagen (1982:729), marknadsföringslagen (1975:1418), konsumentkreditlagen (1977:981), lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker och lagen (1978:764) med vissa bestämmelser om marknadsföring av tobaksvaror, konsumentförsäkringslagen (1980:38), lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden samt lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare och fr.o.m. den 1 juli 1989 även ärenden enligt produktsäkerhetslagen (1988:1604).

Konsumentverket är central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor med uppgift att stödja hushållen i deras strävan att effektivt utnyttja sina resurser samt att stärka konsumenternas ställning på marknaden. I anslutning till detta fullgörs de uppgifter som ankommer på konsumentombuds-

mannen enligt marknadsföringslagen och lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Verket fullgör vidare uppgifter enligt konsumentkreditlagen, konsumentförsäkringslagen, lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt och förordningen (1985:619) om statligt stöd till glesbygd.

Konsumentverket omorganiserades den 1 juli 1986 som en följd av riksdagens ovan redovisade beslut. Fr.o.m. budgetåret 1986/87 har programindelningen avskaffats, och verket erhåller medel genom ett förvaltningskostnadsanslag (förslagsanslag).

Allmänna reklamationsnämnden har till uppgift att pröva tvister mellan konsumenter och näringsidkare rörande varor, tjänster och andra nyttigheter samt att ge rekommendationer om hur tvister bör lösas. Nämnden skall dessutom på begäran av domstol avge yttrande vid sådana tvister som förts till domstol. Vidare skall nämnden stödja kommunernas reklamationshantering och därvid bl.a. informera om nämndens praxis och ge råd till konsumentvägledare på lokal nivå.

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen till marknadsdomstolen för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 3 034 000 kr.

Förslaget till medelsberäkning föranleder inte några erinringar från utskottets sida, och utskottet tillstyrker därför bifall till regeringens förslag.

I detta sammanhang tar utskottet upp en motion om *rätten att väcka talan* i marknadsdomstolen.

Enligt marknadsföringslagen (1975:1418) gäller som huvudregel att talan vid marknadsdomstolen får väckas av konsumentombudsmannen. Samman slutning av konsumenter, löntagare eller näringsidkare har dock rätt att väcka talan under förutsättning att konsumentombudsmannen i ett visst fall har beslutat att inte föra frågan till domstolen. Liknande bestämmelser finns i lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden och i produktsäkerhetslagen.

I motion L722 av Elisabet Franzén m.fl. (mp) framhålls att även miljöorganisationer bör ges rätt att väcka talan i marknadsdomstolen, och motionärerna begär förslag till sådan ändring i lagstiftningen på konsumentskyddsområdet.

Utskottet erinrar om att riksdagen hösten 1988 behandlade en motion om miljöorganisationers talerätt i samband med proposition 1988/89:23 om en produktsäkerhetslag. I sitt av riksdagen godkända betänkande i ärendet (1988/89:LU13) framhöll utskottet att om miljöorganisationer enligt sina stadgar kan anses vara en konsumentorganisation har de därigenom också talerätt. Någon ytterligare talerätt för dessa organisationer var utskottet inte berett att förorda. Utskottet underströk att det knappast behövde befaras att konsumentombudsmannen ställde sig avvisande till befogade anspråk på ingripande från olika organisationer eller enskilda personer.

Utskottet har nu inte någon annan uppfattning i frågan och avstyrker således bifall till motion L722.

I fråga om *konsumentverket* föreslås i budgetpropositionen att riksdagen för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 67 445 000 kr.

Förslaget föranleder inte några erinringar från utskottets sida, och utskottet tillstyrker därför bifall till propositionen i denna del.

Enligt förordningen (1988:61) med instruktion för konsumentverket är två

rådgivande organ knutna till verket. Det ena av dem, konsumenttekniska nämnden, har till uppgift att verka för att brukarkrav beaktas vid utveckling och upphandling av produkter. Nämndens ledamöter utses av regeringen. För närvarande ingår i nämnden företrädare för bl.a. konsumentverket, socialstyrelsen, statens industriverk, försvarets forskningsanstalt, styrelsen för teknisk utveckling, standardiseringskommissionen, universitet och tekniska högskolor, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet samt för arbetsmiljö- och handikappintressen.

I motion L705 av Nic Grönvall (m) riktas kritik mot konsumenttekniska nämnden. Motionären ifrågasätter i och för sig inte att det finns ett behov av en närmare samordning av brukarintressena vid produktutformning men anser att nämnden med sitt mycket stora antal ledamöter inte kan fylla någon funktion. Den konsumenttekniska nämnden bör därför avskaffas:

Utskottet erinrar om att den konsumenttekniska nämnden inrättades av regeringen i mars 1988. Med hänsyn till att nämnden således har verkat i ungefär ett år saknas det enligt utskottets mening tillfredsställande underlag för en bedömning av dess verksamhet. Utskottet förutsätter att regeringen uppmärksammat följer nämndens fortsatta arbete och vidtar de åtgärder som kan visa sig erforderliga.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion L705.

I sammanhanget behandlar utskottet även två motioner om utbyggnad av den *lokala konsumentverksamheten*.

Motiveringen till motion L711 av Carl Frick (mp) återfinns i motion K414. Motionären anser att konsumentupplysningen skall reformeras och byggas ut på sådant sätt att det i varje kommun skall finnas ett eller flera ställen som medborgarna kan kontakta för att få en heltäckande information om vad marknaden har att erbjuda och till vilka villkor.

I motion L723 av Lars Werner m.fl. (vpk) framhålls vikten av kommunal konsumentvägledning. Enligt motionärerna varierar den lokala konsumentverksamheten mycket mellan olika kommuner och i några kommuner saknas den helt. Motionärerna begär därför införande av obligatorisk konsumentvägledning i varje kommun.

Frågan om utbyggnaden av den lokala konsumentverksamheten behandlades ingående av riksdagen våren 1986 med anledning av den tidigare nämnda propositionen 1985/86:121 om inriktningen av konsumentpolitiken och motionsyrkanden med liknande syften som de nu aktuella. Som redovisats ovan (s. 5) innebar riksdagens beslut att den lokala konsumentverksamheten skall ges hög prioritet inom konsumentpolitiken. Utbyggnaden, som skall ske genom kommunernas frivilliga åtaganden, bör ha som mål att konsumentpolitisk verksamhet inrättas i alla kommuner. Vidare bör de lokala konsumentmyndigheternas arbetsuppgifter och myndigheternas samarbete med andra intressenter ges större omfattning.

I sitt av riksdagen godkända betänkande i ärendet (LU 1985/86:34) framhöll utskottet att den lokala konsumentverksamheten spelar en central roll inom konsumentpolitiken. Detta förhållande hade enligt utskottet sin grund i att det är på lokal nivå man lättast fångar upp konsumentproblemen och når dem som i första hand behöver hjälp samt finner de flesta av de företag vars verksamhet berör konsumenterna. Utskottet underströk vikten

av en fortsatt, snabb utbyggnad av den lokala konsumentverksamheten, men hade förståelse för att man i särskilt de minsta och resurssvagaste kommunerna tvekade att använda de knappa resurserna till konsumentverksamhet. Utskottet påpekade dock att en satsning på konsumentpolitisk verksamhet kunde innebära att inte oväsentliga belopp sparades inom andra förvaltningsområden. Någon anledning att då införa ett obligatorium kunde utskottet i likhet med föredragande statsrådet inte finna.

Utskottet framhöll vidare att det fick ankomma på konsumentverket att lämna erforderligt stöd och biträde åt kommunerna när frågan om inrättande av konsumentverksamhet utreds på lokal nivå. Det var också angeläget att verket sökte initiera sådan utredning i kommuner där verksamhet på området saknades. Utskottet underströk också vikten av att konsumentfrågorna inte endast blev en tjänstemannafråga i kommunerna utan att de fick politisk förankring. Enligt utskottet hade konsumentverket som centralt konsumentorgan en viktig uppgift att fylla när det gällde att ge de förtroendevalda vägledning och stöd.

Enligt vad utskottet har inhämtat med anledning av de nu aktuella motionerna är det tolv kommuner som inte har beslutat om någon form av konsumentverksamhet. Konsumentverket har upplyst att verket i sin fortsatta verksamhet avser att stimulera och stödja utvecklingen av den lokala konsumentverksamheten. I arbetet ingår att bistå kommunerna med material, grund- och fortutbildning samt råd. En viktig del i arbetet är stödet till utbildning av de förtroendevalda. Verket stöder också kommunerna i konkreta projekt för att utveckla det lokala konsumentpolitiska arbetet. Bistånd lämnas även till kommuner och organisationer för att den uppsökande verksamheten skall utvecklas. Från konsumentverket har vidare framhållits att resurserna för den kommunala verksamheten har ökat och att verket ser positivt på den framtida utvecklingen. Ett annat inslag i bilden är enligt konsumentverket att intresset för konsumentpolitiken ökat inom folkrörelserna vilket innebär att förutsättningarna att nå ut till breda grupper har vidgats. Det samarbete som påbörjats mellan den kommunala konsumentverksamheten och företrädare för det lokala näringslivet har också visat sig verkningsfullt.

Enligt utskottets mening är det angeläget att utbyggnaden av den kommunala konsumentverksamheten fortsätter, och utskottet utgår från att konsumentverket även i fortsättningen aktivt verkar i detta syfte. Något särskilt uttalande i saken från riksdagens sida kan emellertid inte anses erforderligt mot bakgrund av det ovan anförda. Utskottet kan lika litet nu som då frågan prövades år 1986 ansluta sig till uppfattningen att det bör vara obligatoriskt för kommunerna att tillhandahålla konsumentvägledning. Det måste överlätas på varje kommun att inom ramen för tillgängliga resurser fatta beslut om konsumentverksamheten. Utskottet avstyrker med det sagda bifall till motionerna L711 och L723.

Beträffande *allmänna reklamationsnämnden* föreslås i budgetpropositionen att riksdagen för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 301 000 kr. Av detta belopp har 205 000 kr. beräknats till ökat stöd för den lokala reklamationshanteringen.

I motion L703 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) framhålls att det är önskvärt

att allmänna reklamationsnämnden under kommande budgetår får behörighet att pröva tvister mellan konsumenter och fastighetsmäklare och därmed bistå konsumenterna i dessa för den enskilde betydelsefulla frågor. Motionärerna hänvisar till att nämnden i sin anslagsframställning för budgetåret 1989/90 äskat 280 000 kr. för detta ändamål. Enligt motionärerna bör nämnden tillföras det begärda beloppet. Ökningen bör finansieras genom att några medel inte beräknas för den lokala reklamationshanteringen och genom att anslaget räknas upp med 75 000 kr. I motionen begärs ett tillkännagivande (yrkande 6) om att nämndens verksamhetsområde bör utvidgas redan kommande budgetår till att omfatta även fastighetsmäklartvister samt yrkas att anslaget för budgetåret 1989/90 till allmänna reklamationsnämnden bestäms till 10 376 000 kr. (yrkande 5).

Som påpekats i motionen behandlade riksdagen hösten 1988 med anledning av en motion frågan om en översyn av lagen (1984:81) om fastighetsmäklare. I motionen kritiserades lagstiftningen som varande bristfällig i åtskilliga avseenden. En brist ansågs i motionen vara att det vid fastighetsmäklartvister saknades något alternativ till domstolsprövning, och motionärerna förordade att det tillskapades ett institut för tvistlösning på området, exempelvis inom ramen för allmänna reklamationsnämnden. Motionen remissbehandlades varvid flera remissinstanser stödde tanken på ett tvistlösningsförfarande. I sitt betänkande i ärendet (1988/89:LU1) framhöll utskottet att det var angeläget att de problem undanröjdes som – enligt vad som framkommit i ärendet – yppat sig i den praktiska tillämpningen av lagen om fastighetsmäklare. Utskottet ansåg att en översyn av lagen därför var befogad och att det borde ankomma på regeringen att bestämma formerna för översynsarbetets bedrivande. Vad utskottet anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Med hänsyn till det anförda utgår utskottet från att frågan om prövningen av fastighetsmäklartvister kommer att övervägas i samband med den begärda översynen. Enligt utskottets mening bör översynsarbetet inte föregripas genom att riksdagen nu uttalar sig till förmån för att allmänna reklamationsnämnden skall ta upp sådana tvister och anvisar särskilda medel för ändamålet. Utskottet avstyrker därför bifall till motion L703 i nu aktuella delar. I enlighet härmed bör anslaget till allmänna reklamationsnämnden beräknas på sätt som föreslagits i propositionen, och utskottet tillstyrker bifall till regeringens förslag.

Såvitt gäller beräkningen av anslaget vill utskottet dock tillägga att det hade varit en fördel om det i propositionen hade redovisats att allmänna reklamationsnämnden begärt medel för prövningen av fastighetsmäklartvister i sina anslagsäskanden. En sådan redovisning har emellertid inte lämnats. Det inträffade ger utskottet anledning att än en gång (se LU 1986/87:21) understryka vikten av att i budgetpropositionen lämnas alla uppgifter som erfordras för bedömningen av en anslagsframställning.

Prisinformation

I motion L703 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) framhålls att konsumenterna måste ha rätt att ställa krav på tydlig *prismärkning*, direkt på varan eller på

hyllkanten och i skyltfönstret. I yrkande 4 begärs tillkännagivande om att konsumentverket på nytt tar upp prismärkningsfrågorna med handeln för att försöka åstadkomma bättre prismärkning för konsumenterna.

I motion L707 av Carl Frick (mp) begärs obligatorisk prismärkning av alla förpackade varor i dagligvaruhandeln direkt på varan med eventuellt undantag för vissa mejeriprodukter.

Efter förhandlingar med representanter för handeln utfärdade konsumentverket år 1982 riktlinjer för prisinformation till konsumenter vid marknadsföring av varor i detaljhandeln (KOVFS 1982:1). Dessa riktlinjer innehåller krav på prisangivelser i bl.a. annonser och skyltfönster samt på varor. Om prisinformation i allmänhet gäller enligt riktlinjerna att den skall vara tydlig och lättläst och presenteras på ett sådant sätt att det inte uppstår någon tvekan om vilken vara den avser. När det gäller frågan var prisinformation skall finnas sägs att på säljställe skall prisinformation lämnas för varor som hålls tillgängliga för självbetjäning eller exponeras på sådant sätt att konsumenterna kan förbereda köp utan hjälp av personal. Prisinformationen skall vara placerad lätt åtkomlig på varan eller i dess närhet. Vidare bör prisinformation lämnas vid exponering i skyltfönster eller vid skyltning utanför säljstället, och det anges vara av särskild betydelse från konsument-synpunkt att prisinformation lämnas för vissa närmare specificerade varugrupper. För en vara som beskrivs särskilt i annons, i katalog eller i annan skriftlig eller bildmässig framställning skall prisinformation lämnas.

Med anledning av handelns ökade datorisering träffades våren 1986 en frivillig överenskommelse mellan konsumentverket och dagligvaruhandeln. Denna överenskommelse innebär att den individuella prismärkningen skall behållas till dess att en för konsumenterna tillfredsställande prisinformation säkerställts.

Frågan om prismärkning på varor har tidigare behandlats av riksdagen vid flera tillfällen. Senast prövades frågan våren 1986 (LU 1985/86:34) i samband med den tidigare nämnda propositionen om inriktningen av konsumentpolitiken och ett flertal motionsyrkanden med samma syfte som de nu aktuella motionerna. Mot bakgrund av de undersökningar som hade gjorts under år 1985 ansåg utskottet då att man i varje fall tills vidare borde behålla prismärkningen på varorna.

Utskottet vill vidare erinra om att statsrådet Margot Wallström den 9 februari 1989 besvarade en fråga av Elisabeth Persson (vpk), vari hon begärde besked om statsrådet hade för avsikt att vidta några åtgärder med anledning av att en stor affärskedja ämnade slopa prislapparna. I sitt svar framhöll statsrådet att det är ett väsentligt intresse för konsumenterna att de har tillgång till god prisinformation, och hon ansåg att det brister i detta avseende i stor utsträckning när det gäller såväl dagligvaror som andra varor och tjänster. I sammanhanget hänvisade statsrådet till att regeringen i årets budgetproposition (prop. 1988/89:100 bil. 15 s. 19) har uttalat att konsumenternas tillgång till rättvisande prisinformation behöver förbättras. Den utredning om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin som regeringen aviserade i propositionen kommer, framhöll statsrådet, därför även att få till uppgift att föreslå åtgärder till förbättringar och överväga om det

behövs särskilda regler för att konsumenterna skall få en fullgod och rättvisande prisinformation.

1988/89:LU17

Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande inom regeringskansliet arbete med direktiv för den aviserade utredningen om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin.

Med hänsyn till att frågan om prisinformation till konsumenterna således enligt vad statsrådet anfört kommer att bli föremål för utredning är något initiativ i saken från riksdagens sida i enlighet med motionärernas önskemål inte erforderligt. Motionerna L703 yrkande 4 och L707 avstyrks följaktligen av utskottet.

I motion L724 av Gudrun Norberg m.fl. (fp) tas upp frågan om s.k. *extrapriser*. Motiveringen till yrkandet i motionen återfinns i motion N316 i vilken motionärerna framhåller att extraprissystemet bör finnas kvar och något enprissystem bör inte införas. Motionärerna begär tillkännagivande därom (yrkande 1).

Utskottet erinrar om att extrapriserna redan i mitten av 1970-talet var föremål för debatt, vilket bl.a. resulterade i att konsumentverket tillsammans med handeln utfärdade riktlinjer (KOVFS 1977:1) för information till konsumenterna vid tillfälliga prisaktiviteter för dagligvaror (extrapriser). Reglerna började tillämpas år 1978 och innebär i korthet att termen "extrapris" och/eller röd prismärkningslapp endast får användas om varan i fråga ingår i kedjans ordinarie sortiment, om varan har ett ordinarie tillämpat pris, om nedsättningen är minst 10 % (utom för varor med låg marginal) samt om nedsättningen varar i högst fyra veckor. Enligt ett beslut av marknadsdomstolen skall dessutom även jämförpriset anges tillsammans med extrapriset vid centrala samaktiviteter.

Handelns intresse för kampanjabatter (extrapriser) behandlades av livsmedelsutredningen i det år 1987 avgivna betänkandet (SOU 1987:44) Livsmedelspriser och livsmedelskvalitet. I syfte att försöka komma till rätta med extraprissystemets negativa konsekvenser föreslog utredningen att nuvarande system med dubbel prismärkning (ordinarie pris och extrapris) skulle ersättas med ett enprissystem där endast ett pris, det faktiskt tillämpade, skulle anges vid annonsering och prismärkning. Detta pris skulle enligt utredningen kunna vara ett nedsatt pris i förhållande till tidigare tillämpat pris.

Frågan om extraprissystemet aktualiserades i riksdagen våren 1988 med anledning av bl.a. en motion med samma syfte som den nu aktuella. I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1987/88:31 framhöll utskottet att riksdagen inte borde genom något uttalande i den ena eller andra riktningen föregripa bl.a. regeringens överväganden i fråga om livsmedelsutredningens betänkande.

Som framgår av redogörelsen i föregående avsnitt pågår för närvarande inom regeringskansliet arbete med direktiv för en utredning om konkurrensförhållandena i svensk ekonomi. Med hänsyn till de redovisade uttalandena av statsrådet Wallström utgår utskottet från att också extraprisproblematiken kommer att behandlas av utredningen. Riksdagen bör därför inte heller med anledning av den nu aktuella motionen göra något uttalande i saken. Utskottet avstyrker således bifall till motion L724 yrkande 1.

I motion L703 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) tas även upp frågor om konsumentverkets varuprovningsverksamhet. Motionärerna anser att både konsumentverkets på eget initiativ och i egen regi utförda jämförande varuprovningar och verkets uppdragsfinansierade provningsverksamhet bör utvidgas, dels på grund av att konsumenterna efterfrågar mer faktabaserad konsumentinformation, dels med hänsyn till att provningsverksamheten ofta leder till bättre produkter. Motionärerna begär ett tillkännagivande härom (yrkande 1).

Frågan om konsumentverkets varuprovningsverksamhet behandlades av riksdagen senast våren 1987 med anledning av ett motionsyrkande som främst syftade till att verkets jämförande varuprovningsverksamhet borde utvidgas. I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1986/87:22 ansåg utskottet att varuprovningsverksamheten ger ett betydelsefullt underlag för den allmänna konsumentinformationen, och enligt vad utskottet hade inhämtat pågick inom konsumentverket arbete med att utveckla och utöka varuprovningsverksamheten. Utskottet framhöll att resultatet av en provning av varor inom en varugrupp blir av större värde för konsumenterna om undersökningen omfattar merparten av de märkesvaror som finns. Det var därför enligt utskottet viktigt att man inriktar sig på att få med så många märkesvaror som möjligt i testerna. Utskottet framhöll dock att förutsättningen för den uppdragsfinansierade provningsverksamheten är att företagen frivilligt vänder sig till konsumentverket för att få sina produkter testade. Mot denna bakgrund var det angeläget att verket också hade resurser för egna kompletterande undersökningar. Utskottet såg därför positivt på vad som anförts i proposition 1985/86:121 om inriktningen av konsumentpolitiken, nämligen att man, när det gäller varuprovningsverksamheten, borde pröva en ordning som innebar att marknadsmässiga hänsyn tas vid taxesättningen och att verket tillåts få ett ekonomiskt överskott av provningarna. Samtidigt påpekades emellertid att av konkurrensskäl möjligheterna torde vara begränsade att få några mer betydande överskott. Utskottet ställde sig också bakom vad motionärerna anförde om betydelsen av ett utvidgat internationellt samarbete på området. Genom det anförda fick motionärernas synpunkter enligt utskottets mening anses tillgodosedda, och motionsyrkandet borde därför inte föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd.

Av konsumentverkets anslagsframställning för budgetåret 1989/90 framgår att varuprovningsverksamheten haft en gynnsam utveckling under 1980-talet. Budgetåret 1986/87 ökade sålunda verksamheten med 12 % och budgetåret 1987/88 med 5 %. Enligt framställningen kommer varuprovningsverksamheten att utvecklas ytterligare. Utskottet har vidare inhämtat att ungefär hälften av konsumentverkets provningsverksamhet utgörs av prov på begäran av externa uppdragsgivare. Genom uppdragsverksamheten anser verket sig ha möjlighet att påverka produkterna innan de kommer ut på marknaden och ge brukaraspekterna större tyngd i utvecklingen. Verket beställer också provningar på andra laboratorier, t.ex. statens provningsanstalt. Vidare deltar verket i ett europeiskt samarbete på provningsområdet genom sitt medlemskap i European Testing Group (ETG). Det samarbetet

ger verket möjlighet att ansluta sig till olika tester i vilka flera länder deltar. Oftast rör det sig om tester av t.ex. kameror, TV-apparater, elverktyg och symaskiner. I enstaka fall har verket utfört provningar åt ETG.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet inte att någon riksdagens vidare åtgärd med anledning av motionen är påkallad. Utskottet avstyrker därför bifall till motion L703 yrkande 1.

Produktinformation

Varudeklaration

Frågan om standardiserad varuinformation tas upp i motion L703 av Bengt Westerberg m.fl. (fp). Enligt motionärerna ökar behovet av ett utvecklat varudeklarationssystem allteftersom antalet produkter på marknaden blir allt fler och alltmer komplicerade. Det gamla VDN-systemet innebar enligt motionärerna att tillverkarna blev mer medvetna om de krav som ställdes på deras produkter och konsumenterna fick en god vägledning inför sina köp. Möbelbranschen har fortsatt att tillämpa det tidigare använda VDN-systemet som numera utvecklats till Möbelfakta. För att en möbel skall förses med Möbelfaktadeklaration krävs vissa minimikrav på hållbarhet, välgjordhet och användbarhet. Enligt motionärerna förs nu i den allmänna debatten fram krav om märkning av andra produkter inte minst från hälso- och miljösynpunkt.

Motionärerna anser att konsumentverket bör få i uppgift av regeringen att initiera ett samarbete med branschorganisationerna för att åstadkomma en frivillig, standardiserad varuinformation inom andra varugrupper än livsmedel. Enligt motionärerna finns de bästa kunskaperna om de enskilda produkterna hos tillverkarna. Ansvar för att lämna den erforderliga informationen måste enligt motionärerna huvudsakligen falla på företagen. Konsumentverkets uppgift bör vara att överlägga med branschorganisationerna för att söka utveckla ett varudeklarationssystem. Motionärerna begär ett tillkännagivande om vad som anförts om behovet av varudeklarationer (yrkande 2).

Utskottet erinrar om att motionsyrkanden med liknande syfte som det nu aktuella tidigare har prövats och avslagits av riksdagen på hemställan av utskottet. Då frågan senast behandlades (se LU 1987/88:31) delade utskottet motionärernas uppfattning om önskvärdheten av att produktinformationen förbättras men ansåg det inte meningsfullt att söka få fram ett omfattande varudeklarationssystem av VDN-karaktär. Enligt utskottets mening borde man i stället ta fram standardiserad varuinformation för vissa varugrupper, såsom exempelvis de av motionärerna åberopade "Möbelfakta". Utskottet förutsatte att produktinformation i ökad utsträckning skulle tas fram genom näringslivets försorg och ansåg att framtagandet av standardiserad varuinformation var ett område väl lämpat för näringslivets egenåtgärder. Arbetet med framtagande av varufakta borde ske i frivillig samverkan med konsumentverket. Utskottet utgick från att verket skulle ta erforderliga initiativ för att få till stånd branschöverenskommelser på sådana områden där det bedömdes nödvändigt. Utskottet ansåg att det anförda i huvudsak fick anses

ha tillgodosett motionärernas önskemål och att något särskilt tillkännagivande därför inte var påkallat.

Enligt utskottets mening äger det anförda fortfarande giltighet. Med anledning av vad motionärerna anført om märkning från miljösynpunkt vill utskottet även hänvisa till att – som senare kommer att närmare redovisas – förslag om sådan märkning nyligen framlagts i betänkandet (SOU 1988:61) Miljömärkning av produkter. Utskottet avstyrker således bifall till motion L703 yrkande 2.

Datakommunikation inom konsumentinformationen

Frågor om användandet av datakommunikation i konsumentinformationen tas upp i motion L703 av Bengt Westerberg m.fl. (fp). Motionärerna framhåller att avsikten med de jämförande tester och provtagningar som görs i dag är att de skall finnas tillgängliga för konsumenterna. På en marknad där allt fler leverantörer presenterar sina produkter kan den enskilde konsumenten dock ha svårigheter att skaffa sig överblick av marknadens utbud. Med bl.a. videotex och text-TV kompletterat med s.k. teleprogramvara skulle enligt motionärerna viktig jämförande information om varor och tjänster kunna ställas till många konsumenters förfogande. Konsumentverket bör därför få i uppdrag att fortsätta sin tidigare inledda försöksverksamhet med varuinformation till hushåll på vissa orter och inom denna genomföra utvidgade prov med videotextdistribuerad varuinformation direkt till konsumenten. Motionärerna begär (yrkande 3) att det anförda ges regeringen till känna.

Utskottet erinrar om att konsumentverket hösten 1987 påbörjade en försöksverksamhet med databaserade marknadsöversikter. Projektet innebär att konsumentvägledarna i tio av landets kommuner skall testa den s.k. Varubörsen, som projektet kallas. Syftet med Varubörsen är att konsumentvägledarna enkelt och snabbt skall kunna förse undrande konsumenter med en beskrivning av det samlade utbudet av vissa angivna slag av kapitalvaror.

Enligt vad utskottet inhämtat utvärderas projektet för närvarande, och konsumentverket beräknar att under våren 1989 avlämna en rapport om utvärderingen. Med hänsyn härtill anser utskottet inte att riksdagen nu bör göra något uttalande i saken, och utskottet avstyrker därför bifall till motion L703 yrkande 3.

Produkter i dagligvaruhandeln

I motion L706 av Martin Olsson m.fl. (c) efterlyses samma tillförlitliga information för livsmedel som redan finns för andra varor, t.ex. textilvaror. Enligt motionärerna har konsumentverket en allmän informationsskyldighet gentemot konsumenterna. Konsumentverket bör därför enligt motionärerna utvidga sin verksamhet till att i samarbete med livsmedelsverket påbörja ett konsumentinformerande arbete på livsmedelsområdet med inriktning på ursprungsmärkning, innehållsdeklaration, information om användningsområde och om eventuella begränsningar därav. Motionärerna begär tillkännagivande därom (yrkande 1).

Som motionärerna själva påpekar åvilar livsmedelskontrollen statens

livsmedelsverk i dess egenskap av central förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor. Enligt förordningen (1971:808) med instruktion för statens livsmedelsverk skall verket bevaka konsumentintresset inom livsmedelsområdet, leda och samordna livsmedelskontrollen, undersöka livsmedelns sammansättning och näringsvärde samt ge råd och anvisningar i livsmedelsfrågor.

På uppdrag av regeringen avlämnade livsmedelsverket i mars 1988 en rapport (1988:3) Bättre märkning av livsmedel, vari lades fram förslag till ändrade regler om märkning av innehåll i färdigförpackade livsmedel för att underlätta för konsumenterna att välja livsmedel. Förslagen innefattar nya bestämmelser i fråga om bl.a. märkning med varubeteckning, ingrediensförteckning och deklaration av tillsatser och berikningsmedel. Även datummärkningen på livsmedel föreslås få en annan utformning.

På grundval av livsmedelskontrollutredningens i april 1986 avlämnade slutbetänkande (SOU 1986:25) Kontroll av livsmedel och livsmedelsverkets ovan nämnda rapport har regeringen nyligen i proposition 1988/89:68 om livsmedelskontroll lagt fram förslag som syftar till att skärpa livsmedelskontrollen. Förslagen innebär bl.a. att livsmedelsverkets roll som central tillsynsmyndighet förstärks. Beträffande märkning av livsmedel framhåller föredragande statsrådet att märkningen bör ändras så att den i ökad utsträckning genom tydlig och enkel information blir en hjälp för konsumenterna att välja livsmedel. Enligt statsrådet innebär förslagen i rapporten ett väsentligt steg i denna riktning. Samtidigt konstaterar han att förslagen från livsmedelsverket i huvudsak innebär ändringar i verkets egna föreskrifter och allmänna råd. Statsrådet framhåller också att enligt hans mening bör konsumenterna ha tillgång till uppgift om en varas ursprungsland. Då det gäller oförpackade livsmedel har enligt statsrådet handelns organisationer åtagit sig att informera konsumenterna om ursprungsland för frukt och grönsaker som säljs i lösvikt.

Utskottet kan för sin del lika litet nu som då ett liknande motionsyrkande prövades våren 1988 (se LU 1987/88:31) finna anledning att – med frångående av nuvarande ordning – konsumentverket bör åläggas ett ansvar för konsumentfrågorna på livsmedelsområdet. När det gäller motionärernas önskemål i övrigt får de enligt utskottets mening anses i allt väsentligt tillgodosedda genom vad som anförts om förbättrad märkning av livsmedelsprodukter i proposition 1988/89:68. Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motion L706 yrkande 1.

I motion L708 av Carl Frick (mp) hävdas att alla produkter i dagligvaruhandeln bör vara märkta med klara och entydiga produktamn, produktionsställe, producent och producentland samt produktionstillfälle. Enligt motionären är också angivande av produktionsmetoden, t.ex. "inte klorblekt", av betydelse i många fall.

Beträffande produktmärkning av varor på livsmedelsområdet konstaterar utskottet att motionärens önskemål i allt väsentligt får anses tillgodosedda genom vad som anförts i proposition 1988/89:68. När det gäller andra varor i dagligvaruhandeln än livsmedel och kemikalier, för vilka redan gäller särskilda bestämmelser om obligatorisk märkning, vill utskottet hänvisa till att utredningen om miljömärkning av produkter i sitt år 1988 avgivna

betänkande (SOU 1988:61) Miljömärkning av produkter föreslår att ett system för frivillig och enhetlig miljömärkning införs i Sverige. Märkningen skall ske med ett särskilt miljömärke tillsammans med en förklarande text, t.ex. "ej klorblekt", "återvinningsbar". I betänkandet framhåller utredningen att kriterier för miljömärkning bör så långt som möjligt utformas utifrån ett helhetsperspektiv men att detta inte innebär att man bör redovisa olika miljöpåverkande faktorer i en produktcykel i form av vad som kan betecknas som en "neutral" miljövarudeklaration. De krav på allsidiga bedömningsunderlag som miljövarudeklarationer ställer på forskning och andra insatser är enligt utredningen så omfattande att det inte kan vara realistiskt att tillgodose dem under överskådlig tid. Utredningen utesluter dock inte att ett märkningssystem på längre sikt kan kompletteras med ett system för miljövarudeklarationer åtminstone för vissa varor. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Med hänsyn till det anförda påkallar önskemålet i motion L708 inte någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även motion L721 av Ingbritt Irhammar och Elving Andersson (båda c). Enligt motionärerna är det angeläget att allmänheten får tillgång till information i form av varudeklarationer om miljöskadliga ämnen i bl.a. hushålls- och rengöringsartiklar och om allergiframkallande ämnen i hygienartiklar och kosmetika.

Enligt utskottets mening får motionärernas önskemål anses i huvudsak tillgodosett genom förslaget i det ovan nämnda betänkandet (SOU 1988:61) Miljömärkning av produkter. Vad särskilt gäller motionärernas krav på märkning av hygienartiklar och kosmetika vill utskottet vidare hänvisa till att regeringen i december 1988 beslutat om de ändringar i förordningen (1985:835) om kemiska produkter som erfordras för genomförandet av en utvidgad kontroll av kosmetiska och hygieniska artiklar genom socialstyrelsens försorg. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion L721.

Produktsäkerhet

Produktsäkerhetslagen, som träder i kraft den 1 juli 1989, har till syfte att motverka att farliga varor och tjänster orsakar person- och egendomsskador. Varje näringsidkare som tillhandahåller en farlig produkt skall kunna åläggas att lämna varningsinformation eller att återkalla produkten. Vid valet av adressat för ett åläggande tas i första hand hänsyn till vem eller vilka som har de bästa förutsättningarna att uppfylla ändamålet med åtgärden, men även andra aspekter beaktas, t.ex. konkurrensskäl.

I motion L724 av Gudrun Norberg m.fl. (fp), motiveringen finns i motion N316, framhålls vikten av att skadliga produkter omgående dras bort från marknaden och att konsumenterna får varningsinformation. Reglerna i produktsäkerhetslagen om vilka som skall svara för att erforderliga åtgärder vidtas bygger enligt motionärerna mera på effektivitetskriterier än på bedömningen av vem som faktiskt bär ansvaret. Motionärerna anser att lagen i denna mening strider mot svensk rättsuppfattning och de yrkar ändring av lagen (yrkande 2).

I samband med riksdagsbehandlingen hösten 1988 av regeringens förslag

till produktsäkerhetslag (prop. 1988/89:23) prövade utskottet en motion med samma syfte som den nu aktuella motionen. I sitt av riksdagen godkända betänkande (1988/89:LU13) ansåg utskottet – i likhet med motionärerna – att rättssäkerhetsskäl talar för att ett åläggande om varningsinformation eller återkallelse främst bör riktas mot den som har det faktiska ansvaret för produkten. Enligt utskottet inrymde dock frågan om vem som skall vara adressat för ett åläggande flera avvägningsproblem. För att lagen skall få erforderlig effekt måste, fortsatte utskottet, ansvaret för varningsinformation och återkallelse i många fall läggas på den eller de näringsidkare som har bäst möjlighet att nå det resultat som åsyftas. I de fall åsyftat resultat kan tillgodoses av flera näringsidkare som tillhandahållit en produkt ville utskottet dock framhålla att åläggandet bör riktas mot den som närmast bär ansvaret för den uppkomna situationen. Vid valet av adressat ansåg utskottet – i likhet med föredragande statsrådet – att hänsyn även bör tas till de negativa effekter som ett åläggande om varningsinformation eller återkallelse kan ha för den näringsidkare mot vilken det riktas. Bl.a. kan åläggandet i sig försämra näringsidkarens goodwill, och det kan också medföra att han får bära vissa kostnader för sitt försvar inför domstolen. Utskottet underströk därför vikten av att konsumentombudsmannen – när han tar ställning till om ett åläggande skall begränsas till att bara gälla en eller några av flera näringsidkare – noga överväger om åläggandet kan medföra sådana negativa verkningar för vederbörande, och om dessa verkningar skulle mildras påtagligt om åläggandet riktades mot ytterligare någon eller några näringsidkare. Med det anförda ansåg utskottet att syftet med motionen fick anses i huvudsak tillgodosatt, och något uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen var således inte påkallat.

Någon anledning för riksdagen att nu – ungefär tre månader efter det att produktsäkerhetslagen antagits och innan lagen ens trätt i kraft – frångå sitt tidigare ställningstagande kan utskottet inte finna, och utskottet avstyrker bifall till motion L724 yrkande 2.

Könsdiskriminerande reklam

I motionerna L710 av Lars Werner m.fl. (vpk), L717 av Aina Westin och Anita Johansson (båda s), L728 av Marianne Carlström och Anneli Hulthén (båda s) och L729 av Inger Schörling m.fl. (mp) yrkas att sådana lagstiftningsåtgärder vidtas att könsdiskriminerade reklam kan förbjudas. I huvudsak framhåller motionärerna att reklammarknadens försök till självsanering inte har lett till någon förbättring på området. Tvärtom förekommer könsdiskriminerande reklam allt oftare, vilket motverkar strävandena mot jämställdhet mellan könen.

Frågan om förbud mot könsdiskriminerande reklam har tidigare prövats flera gånger av riksdagen med anledning av motioner. Senast prövades spörsmålet våren 1988. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1987/88:31) framhöll utskottet att sådana avarter inom reklamen som tar sig uttryck i framställningar av könsdiskriminerande natur och som kan upplevas som kränkande inte bör få förekomma. Det finns också ett klart avståndstagande från denna form av reklam hos en bred allmänhet, och även

näringslivet hade sedan mer än tio år tillbaka vänt sig mot den könsdiskriminerande reklamen. Den typ av annonser som exempelvis framställer kvinnor som enbart sexobjekt förekom dock enligt utskottet fortfarande. När en sådan annons dyker upp på marknaden, möts den nästan omgående av ett kraftigt avståndstagande från en bred opinion, vilket i regel har sådana negativa effekter för annonsören att annonsen ganska snart dras tillbaka.

Ett svårare problem utgör däremot, påpekade utskottet, den schabloniserande reklam som kan sägas avspegla vissa värderingar och handlingssätt i samhället, som av en del människor kan upplevas som könsdiskriminerande och av andra som betydligt mer positiva och kanske roande. Utskottet underströk ånyo att det är viktigt att reklamen återspeglar ett livsmönster som bygger på principen om kvinnors och mäns lika värde och om jämställdhet mellan könen. Utskottet vidhöll sin uppfattning att lagstiftning är ett trubbigt instrument när det gäller att komma till rätta med reklam som avviker från denna grundprincip och bör tillgripas endast om det visar sig att det inte går att på annat sätt få till stånd en nödvändig sanering av marknaden. I sistnämnda hänseende erinrade utskottet om att konsumentverket år 1986 fick i uppdrag av regeringen att dokumentera den könsdiskriminerande reklamens omfattning och att följa dess utveckling. Enligt uppdraget skulle verket bl.a. arbeta för att skapa debatt, öka kunskapen och medvetenheten och inte minst få reklambranschen att vidta egna åtgärder för att minska den könsdiskriminerande reklamen.

Konsumentverket har nyligen redovisat sitt uppdrag till regeringen i form av en rapport (1988/89:5). I rapporten konstateras att näringslivet bildat ett branschetiskt råd för prövning av fall av könsdiskriminerande reklam. Enligt rapporten är det emellertid osäkert i vilken utsträckning näringslivets egenåtgärder kommer att lyckas. Det framhålls i rapporten att principiella skäl talar för att samhället i lag fördömer diskriminering på grund av kön i reklamen. En lagstiftning mot den kränkande reklamen är enligt rapporten också ägnad att ge eftertryck åt branschens egenåtgärder på liknande sätt som t.ex. marknadsföringslagens regler stödjer och kompletterar näringslivets självsanerande åtgärder på andra områden. Att samhället genom lagstiftning markerar sitt fördömande av den kränkande reklamen bör enligt rapporten kunna leda till en viss sanerande effekt också när det gäller den schabloniserande reklamen. Konsumentverket föreslår därför att lagregler införs mot reklam som kränker ettdera könet, och verket anser att det finns skäl att koppla sådana regler till marknadsföringslagen. I övrigt innehåller rapporten bl.a. förslag om ett till konsumentverket knutet särskilt forum för debatt och granskning av den könsdiskriminerande reklamen.

Med hänsyn till att frågan om lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam således nu kommer att prövas av regeringen anser utskottet att något uttalande i saken från riksdagens sida inte är påkallat. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionerna L710, L717, L728 och L729.

Förbud mot våldsleksaker m.m.

I sju motioner förs fram önskemål om åtgärder mot försäljningen och marknadsföringen av våldsförhärlikande leksaker och spel.

Som en bakgrund till motionsyrkandena kan nämnas att en överenskommelse träffades år 1979 mellan konsumentverket och dåvarande lekmiljörådet å ena sidan och vissa företrädare för leksaksbranschen å andra sidan beträffande försäljning och marknadsföring av leksaker. Överenskommelsen omfattar leksaker, spel och vissa modellbyggsatser med militär anknytning, som huvudsakligen hänför sig till krig fr.o.m. 1914, och innebär bl.a. att sådana produkter inte får saluföras.

Överenskommelsen är fortfarande gällande och har på senare tid antagits av ytterligare branschorganisationer.

I motion L702 av Margareta Hemmingsson m.fl. (s) yrkas dels lagstiftning med förbud mot försäljning av våldsförhålligande leksaker och spel, dels en ändring av marknadsföringslagen så att reklam för våldleksaker och våldsspel förbjuds liksom annan våldsförhålligande marknadsföring av leksaker. Även i motion L718 av Elisabeth Persson (vpk) yrkas lagstiftning mot försäljning och marknadsföring av krigleksaker och leksaker och spel som bygger på våld. Motionärerna i dessa motioner anför att våldsutvecklingen bland barn och ungdomar måste bekämpas och att som ett led i detta arbete fortsatt försäljning och marknadsföring av krigs- och våldleksaker måste förhindras. I motionerna hänvisas till 1979 års överenskommelse och framhålls att leksaksbranschen inte är beredd att teckna något nytt avtal som omfattar även de nya våldsprodukter som numera finns på marknaden. För att en sanering av branschen skall komma till stånd krävs enligt motionärernas mening en lagreglering beträffande krigs- och våldleksaker.

I motion L712 av Marita Bengtsson (s) yrkas både import- och försäljningsförbud av naturtrogna leksaksvapen både med hänsyn till att våldsutvecklingen bland barn måste bekämpas och på grund av att incidenter inträffat med leksaksvapen i samband med brottsligt beteende.

I motion L704 av Marianne Andersson m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om vikten av att en snabb uppgörelse uppnås mellan barnmiljörådet och leksaksbranschen (yrkande 1). Även i motion L713 av Ove Karlsson och Ulla Johansson (båda s) yrkas (yrkande 1) ett tillkännagivande av innebörd att nya avtal mellan barnmiljörådet och data- respektive leksaksbranschen bör vara klara under år 1989. Om inte godtagbara överenskommelser kan uppnås yrkar motionärerna att vissa krigleksaker och dataspel förbjuds genom lagstiftning (yrkande 2).

I motion L716 av Berndt Ekholm m.fl. (s) yrkas förbud mot försäljning och distribution av våldsförhålligande dataspel. I motionen framhålls att denna typ av spel är en ny företeelse på marknaden och att många av spelen bygger i hög grad på grovt våld. I motion L719 av Ingegerd Wärnersson och Anita Jönsson (båda s) yrkas (yrkande 2) också lagstiftning om förbud mot våldsförhålligande data- och TV-spel. Även i motion L704 av Marianne Andersson m.fl. (c) berörs data- och TV-spelen. Motionärerna begär åtgärder för att förmå den ej branschanslutna handeln att upphöra med marknadsföring och försäljning av data- och TV-spel med våldsinslag (yrkande 2).

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är betydelsefullt att barn och ungdom inte tillhandahålls leksaker, spel m.m. som på olika sätt

förhålligar krig och annat våld. Det är också angeläget att marknadsföringsåtgärder som riktar sig mot barn och ungdom inte utformas så att de för tankarna till våld. Oavsett vilken inverkan leksakerna och spelen rent faktiskt kan ha på barns och ungdoms inställning till våld ger utbudet av sådana produkter i den allmänna handeln liksom en olämplig marknadsföring lätt ett intryck av att samhället godtar våld. Inte minst mot bakgrund av den ökade våldsbrottsligheten bland ungdomar är det viktigt att varje missförstånd om att samhället skulle godta våld undanröjs.

Som utskottet framhöll år 1988 vid behandlingen av motioner med samma syfte som de nu aktuella har under de senaste åren nya typer av leksaker och spel tagits fram på marknaden. Till skillnad från de produkter som faller under 1979 års överenskommelse bygger dessa leksaker och spel inte på krig i ordets egentliga bemärkelse utan på andra former av våld. Särskilt leksakerna har ofta en science fiction-betonad utformning med klara våldsinslag, och marknadsföringen av dem sker på ett sätt som också direkt för tanken till våld. När det gäller data- och TV-spelen är måhända marknadsföringen inte lika effektiv men våldsinslagen i spelen kan vara lika eller ännu mer framträdande.

Utskottet konstaterade redan förra året att den allmänna opinionen har i ökande utsträckning vänt sig mot utbudet av nya leksaker och spel som förhålligar eller eljest associerar till våld och att motioner väckts i ämnet flera gånger tidigare i riksdagen. Antalet motioner som innevarande riksmöte väckts i frågan vittnar om att opinionen mot utbudet av våldsförhålligande produkter för barn och ungdom växt sig starkare sedan frågan senast prövades. Utskottet vill mot bakgrund härav än en gång uttryckligen slå fast att det är angeläget att marknadsföringen och försäljningen av leksaker och spel med klara våldsinslag i största möjliga utsträckning förhindras. När det gäller att motverka marknadsföring och saluhållande av inte godtagbara produkter är emellertid som utskottet påpekat i andra sammanhang lagstiftning inte den lösning som i första hand bör tillgripas när de nödvändiga åtgärderna kan komma till stånd genom överenskommelser mellan berörda parter. Med hänsyn till att handelns organisationer har ett särskilt ansvar för att olämpliga produkter rensas ut från marknaden förutsatte utskottet därför år 1988 att den nödvändiga saneringen skulle kunna åstadkommas genom en överenskommelse efter mönster av vad som skedde år 1979. Utskottet underströk därvid vikten av att både handelns organisationer och barnmiljörådet snarast möjligt nådde en för båda sidor rimlig uppgörelse som skulle medföra att nya leksaker och spel m.m. med utpräglad våldskaraktär försvann från marknaden. Skulle det visa sig att en godtagbar uppgörelse inte kunde nås fick frågan om lagstiftning tas upp till prövning.

Någon överenskommelse på området har hitintills inte kommit till stånd. Enligt vad utskottet har inhämtat har emellertid när det gäller vålds- och krigsleksaker företrädare för leksaksbranschen, barnmiljörådet och konsumentverket bildat en arbetsgrupp vilken planerat att sammanträda i mars och april 1989. Också i fråga om våldsförhålligande dataspel har en arbetsgrupp med företrädare för databranschen och barnmiljörådet bildats. Utskottet utgår från att det förhandlingsarbete som sålunda inletts mellan handelns organisationer och barnmiljörådet inom en snar framtid leder till en rimlig

uppgörelse. Skulle det visa sig att en godtagbar överenskommelse inte nås före årsskiftet torde enligt utskottets mening endast lagstiftningsalternativet återstå för att marknadsföringen och försäljningen av ifrågakvarande leksaker och spel skall kunna förhindras.

Vad särskilt gäller data- och TV-spelen förtjänar det som utskottet framhåll år 1988 att uppmärksammas att handeln med sådana spel är betydligt mer splittrad än vad som är fallet i fråga om leksaker. Enligt vad som då upplystes saluförs ofta spelen med de mest markanta våldsinslagen av näringsidkare som inte är anslutna till någon branschorganisation. Utskottet vill därför ånyo påpeka att det självfallet inte kan godtas att vissa företag oavsett vilka restriktioner handeln i övrigt åläggs skall känna sig fria och oförhindrade att fortsätta med saluförandet av våldsspel. I den mån det visar sig att den oorganiserade handeln inte snarast känner sitt ansvar och frivilligt begränsar utbudet av olika spel till vad som kan anses acceptabelt från samhällets synpunkt bör man inte tveka att tillgripa lagstiftning.

Med hänsyn till vikten av att åtgärder vidtas mot utbudet och marknadsföringen av leksaker och spel med våldsinslag utgår utskottet från att regeringen noga följer utvecklingen och tar de initiativ som kan bli nödvändiga. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida är inte för närvarande påkallad. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna L702, L704, L712, L713, L716, L718 och L719 yrkande 2.

I motion L719 av Ingegerd Wärnersson och Anita Jönsson (båda s) framhålls att många föräldrar är medvetna om videovåldet men inte om data- och TV-spelens många gånger våldspräglade innehåll. Enligt motionärerna tror många föräldrar att dessa spel enbart avser äventyrsspel, idrottsspel och liknande. Motionärerna begär därför (yrkande 1) ökad information om data- och TV-spel.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts delar utskottet motionärernas uppfattning om behovet av information till föräldrar och andra berörda personer rörande utbudet av data- och TV-spel. En ökad medvetenhet om att vissa sådana spel innehåller utpräglade våldsinslag kan nämligen på sikt leda till att användningen av våldsspelen minskar bland barn och ungdom. Enligt utskottets mening bör det ankomma på regeringen att närmare överväga vilka informationsåtgärder som erfordras. Vad utskottet anför bör riksdagen – med bifall till motion L719 yrkande 1 – som sin mening ge regeringen till känna.

Reklambegränsning

Önskemål om begränsningar av den s.k. direktreklamen förs fram i motionerna L726 av Hans Leghammar och Kent Lundgren (båda mp), L727 av Paul Cizuk och Kaj Nilsson (båda mp) och L732 av Inger Schörling m.fl. (mp). Motionärerna i motion L726 anser att postdistribuerad direktreklam inte bör delas ut till andra än dem som anmält önskemål därom, och motionärerna i motion L727 anser att det bör vara straffbelagt att dela ut direktreklam till dem som genom skriftliga anslag uttryckt önskemål om att få slippa sådan reklam. Motiveringen till yrkandet i motion L732 återfinns i motion Sk695, vari anförts att målet för konsumenterna bör vara köpfri,

innebärande krav på att de inte skall behöva utsättas för sådana kommersiella reklambudskap som de inte bett om.

Med anledning av vad som anförs i motionerna vill utskottet erinra om att direktreklamen ofta torde falla inom det tryckfrihetsrättsliga regelsystemet. Tryckfriheten innebär bl.a. rättighet för enskilda att, utan några av myndighet eller annat allmänt organ i förväg lagda hinder, utge skrifter. Med annat allmänt organ menas statliga och kommunala institutioner med offentlig ställning, t.ex. de statliga affärsdrivande verken. Bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen hindrar myndigheter och andra allmänna organ från att utöva censur men också från att på annat sätt hindra tryckning, utgivning eller spridning av en skrift på grund av dess innehåll. Förbudet riktar sig enbart mot myndighet eller annat allmänt organ. Enskilda företag eller organisationer är således oförhindrade att vägra medverka till en skrifts tryckning, utgivning eller spridning, även om vägran motiveras av skriftens innehåll. Däremot är det inte tillåtet för exempelvis postverket, som är ett allmänt organ, att vägra distribuera t.ex. reklamblad på grund av att dessa innehåller uppgifter av visst slag.

Enligt utskottets mening torde det inte vara förenligt med tryckfrihetsförordningen att genomföra sådana begränsningar av reklamen som förespråkas i motionerna L727 och L732. Utskottet vill också peka på att reklamen i sig ofta kan innefatta ett värdefullt informationsflöde. Vid en bedömning av frågan måste vidare beaktas att det ofta kan vara svårt för den som delar ut direktreklam att skilja mellan reklam och andra typer av skriftlig information. En reklam begränsning skulle därför kunna leda till att också angelägen och viktig information i t.ex. samhällsfrågor undanhölls hushållen.

Vad härefter angår det i motion L726 aktualiserade spørsmålet om registeranmälan avseende direktreklam vill utskottet erinra om att konstitutionsutskottet hösten 1980 behandlade ett liknande motionsyrkande i samband med proposition 1980/81:62 som innehöll förslag om reglering av det statliga person- och adressregistret (SPAR) i datalagen. I sitt av riksdagen godkända betänkande (KU 1980/81:11) framhöll konstitutionsutskottet att tillkomsten av SPAR inneburit stora förenklingar för den som inte önskar direktreklam. Genom anmälan till ett register kan vederbörande förhindra att bli utsatt för en mycket stor del av denna reklam. Utskottet pekade också på att datainspektionen med stöd av 6 § datalagen kan meddela föreskrifter till skydd för den personliga integriteten. Enligt utskottet kan sådana föreskrifter avse t.ex. vilka uppgifter som får användas som sökbegrepp i registret, s.k. söknycklar, och vilka bearbetningar som får göras i skilda sammanhang av uppgifter i SPAR.

Beträffande frågan om direktreklam endast skall få riktas till personer som förklarat att de vill ha sådan reklam framhöll konstitutionsutskottet att ett genomförande av förslaget uppenbarligen skulle medföra stora kostnader och betydande administrativa problem för den registeransvariga myndigheten. Enligt utskottets mening stod inte dessa olägenheter i rimlig proportion till den vinst som kan göras från integritetssynpunkt. Utskottet avstyrkte motionen.

Hösten 1981 då konstitutionsutskottet åter behandlade ett liknande

motionsyrkande vidhöll utskottet sin tidigare intagna ståndpunkt och tillade i sitt av riksdagen godkända betänkande (KU 1981/82:33) att om inte SPAR kan användas för direktreklam går ett väsentligt ändamål med detta register förlorat. SPAR tillkom nämligen bl.a. för att motverka uppbyggnaden av privata befolkningsregister med huvudsakligt syfte att tillgodose direktreklamens behov. Utskottet avstyrkte motionen.

I sammanhanget vill utskottet också hänvisa till data- och offentlighetskommitténs (DOK) fem betänkanden om integritetsskyddet i informations-samhället. I sitt andra delbetänkande (SOU 1986:46) lade kommittén fram förslag bl.a. till en särskild lag om myndigheters försäljning av uppgifter ur personregister. Enligt förslaget skall det i fortsättningen krävas tillstånd i lag för att få sälja uppgifter om enskilda personer ur myndigheters personregister. Syftet med förslaget är att minska riskerna för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet. I det fjärde delbetänkandet (SOU 1987:31) föreslog kommittén åtgärder för att åstadkomma en reglering och begränsning av användningen av personnummer i databaserade personregister. De båda nämnda betänkandena har remissbehandlats och ärendena bereds för närvarande i justitiedepartementet. Vidare har i regeringsformen på grundval av DOK:s tredje delbetänkande (Ds Ju 1987:8) införts en regel om integritetsskydd.

I DOK:s slutbetänkande (SOU 1988:64) föreslås en ny regel beträffande s.k. massuttag införd i 2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen. Bakgrunden till förslaget är att många människor anser det vara integritetskränkande att uppgifter om dem lämnas ut för att användas t.ex. i direktreklamsammanhang. Betänkandet är enligt uppgift från regeringskansliet föremål för remissbehandling.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att motionerna inte bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna L726, L727 och L732.

Övriga konsumentfrågor

Massförpackningar

I motion L709 av Carl Frick (mp) yrkas en undersökning av möjligheterna att häva den sorts köptvång som försäljning av massförpackningar innebär. Motionären kritiserar att man som konsument ofta tvingas att köpa hela förpackningar i stället för enstaka föremål.

Enligt utskottets mening får det ankomma på konsumentverket att inom ramen för sin verksamhet som centralt organ på konsumentskyddsområdet bedöma frågor om lämpliga förpackningsstorlekar. Något särskilt uttalande i saken från riksdagens sida anser utskottet inte nödvändigt, och utskottet avstyrker bifall till motion L709.

Kontaktlinser

I motion L720 av Yvonne Sandberg-Fries (s) framhålls vikten av en ordentlig översyn av kontaktlinsmarknaden. Mot bakgrund av att konsumentverkets gällande riktlinjer inte omfattar garantiregler och med hänsyn till att

kontaktlinsmarknaden numera är relativt stor och kontaktlinserna är relativt kostsamma för konsumenterna begär motionären tillkännagivande om att konsumentverket bör få i uppdrag att snarast företa en sådan översyn.

Konsumentverket utfärdade år 1985 riktlinjer för kontaktlinser (KOVFS 1985:1) och för kontaktlinspreparat (KOVFS 1985:2). De förstnämnda riktlinjerna gäller näringsidkares marknadsföring av kontaktlinser till konsument för enskilt bruk och innehåller informationsföreskrifter.

Enligt vad utskottet erfarit pågår för närvarande inom konsumentverket diskussioner med branschen om standardisering av garantiregler för kontaktlinsmarknaden. Något särskilt tillkännagivande i enlighet med motionärens önskemål anser utskottet därför inte påkallat. Utskottet avstyrker bifall till motion L720.

Charterresor

Motion L730 av Ylva Annerstedt (fp) tar upp frågan om konsumentskydd vid charterresor. Enligt motionären är det i vårt land självklart att transportmedlen är utrustade med skyddsanordningar av olika slag. Motionären menar att det också borde vara naturligt att resenärer, som köper utlandsresor av svensk researrangör, kan lita på att transporter som arrangören anordnar utomlands är skyddade av samma konsumentregler som gäller för motsvarande transporter i Sverige. Motionären yrkar därför att konsumentverket bör få i uppdrag av regeringen att utforma sådana konsumentskyddsregler.

Som motionären också framhåller kan en resenär få ersättning enligt resegarantilagen (1972:204) om sällskapsresan blivit inställd eller avbruten men inte om säkerheten under resan brustit i något avseende. I det fallet har resenären att vända sig till researrangören för att försöka nå en uppgörelse med denne och om det inte lyckas anmäla ärendet till allmänna reklamationsnämnden.

I likhet med motionären anser utskottet att det från konsumentskyddssynpunkt inte kan anses godtagbart att svenska researrangörer genomför sina åtaganden på ett sådant sätt att resenärerna utsätts för farofyllda transporter m.m. Utskottet vill emellertid erinra om att produktsäkerhetslagen när den träder i kraft den 1 juli 1989 kommer att ge möjligheter till ingripanden mot från säkerhetssynpunkt inte godtagbara researrangemang. Produktsäkerhetslagen är sålunda, som tidigare nämnts, tillämplig inte bara på varor utan också på tjänster som näringsidkare tillhandahåller konsumenterna och som kan orsaka person- eller egendomsskador. Med tjänster avses bl.a. transporter. Lagen bygger på att näringsidkaren i första hand frivilligt skall vidta erforderliga åtgärder. För att betona detta finns i lagen en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten, dvs. konsumentverket, i det enskilda fallet bör ta upp förhandlingar med en näringsidkare som tillhandahåller farliga varor eller tjänster om vilka åtgärder som denne skall vidta för att undanröja skaderisken. Leder inte förhandlingarna till en uppgörelse kan i förekommande fall säljförbud komma att meddelas. Utskottet utgår från att konsumentverket vid tillsynen av produktsäkerhetslagens efterlevnad har uppmärksamheten riktad på behovet av skydd för konsumenterna på charterreseområdet. I sammanhanget vill utskottet också peka på att, enligt

vad utskottet inhämtat, konsumentverket i samarbete med resebranschen har påbörjat en revidering av gällande riktlinjer för marknadsföring av sällskapsresor. Också de inom resebranschen tillämpade allmänna resevillkoren revideras för närvarande. Med hänsyn till det anförda bör motion L730 inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag till marknadsdomstolen*
att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 bilaga 15, punkt F1, till *Marknadsdomstolen* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 3 034 000 kr.,
2. beträffande *anslag till konsumentverket*
att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 bilaga 15, punkt F4, till *Konsumentverket* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 67 445 000 kr.,
3. beträffande *anslag till allmänna reklamationsnämnden*
att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 bilaga 15, punkt F5, och med avslag på motion 1988/89 L703 yrkandena 5 och 6 till *Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 301 000 kr.,
4. beträffande *miljöorganisationers talerätt*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L722,
5. beträffande *konsumente tekniska nämnden*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L705,
6. beträffande *den kommunala konsumentverksamheten*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:L711 och 1988/89:L723,
7. beträffande *prisinformation*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:L703 yrkande 4 och 1988/89:L707,
8. beträffande *extraprisssystemet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L724 yrkande 1,
9. beträffande *konsumentverkets varuprövningsverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L703 yrkande 1,
10. beträffande *varudeklarationssystem*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L703 yrkande 2,
11. beträffande *datastyrd konsumentinformation*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L703 yrkande 3,
12. beträffande *konsumentinformation avseende livsmedel*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L706 yrkande 1,
13. beträffande *märkning av dagligvaror*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L708,
14. beträffande *deklaration om miljöskadliga ämnen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L721,
15. beträffande *produktsäkerhetslagen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L724 yrkande 2,

16. beträffande *könsdiskriminerande reklam*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:L710, 1988/89:L717, 1988/89:L728 och 1988/89:L729,

17. beträffande *våldssleksaker m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:L702, 1988/89:L704, 1988/89:L712, 1988/89:L713, 1988/89:L716, 1988/89:L718 och 1988/89:L719 yrkande 2,

18. beträffande *information om data- och TV-spel*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L719 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

19. beträffande *reklambegränsning*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:L726, 1988/89:L727 och 1988/89:L732,

20. beträffande *massförpackningar*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L709,

21. beträffande *kontaktlinismarknaden*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L720,

22. beträffande *konsumentskydd vid charterresor*
att riksdagen avslår motion 1988/89:L730.

Stockholm den 7 mars 1989

På lagutskottets vägnar

Lennart Andersson

Närvarande: Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inger Hestvik (s), Allan Ekström (m), Gunnar Thollander (s), Hans Rosengren (s), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c), Elisabeth Persson (vpk), Elisabet Franzén (mp), Lena Boström (s), Anita Jönsson (s) och Charlotte Cederschiöld (m).

Reservationer

1. Anslag till allmänna reklamationsnämnden (mom. 3)

Ulla Orring (fp), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp) och Charlotte Cederschiöld (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Med hänsyn" och slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna i motion L703 anser utskottet det önskvärt att allmänna reklamationsnämnden redan under kommande budgetår kan börja att pröva fastighetsmäklartvister och därmed bistå konsumenterna i dessa för den enskilde så betydelsefulla frågor. Det anförda bör riksdagen – med bifall

till motionen i denna del – som sin mening ge regeringen till känna. Som motionärerna begärt bör allmänna reklamationsnämnden för detta ändamål tillföras äskat belopp på 280 000 kr. Finansieringen av beloppet bör som motionärerna föreslagit ske genom att några medel inte beräknas för den lokala reklamationshanteringen och att anslaget till allmänna reklamationshanteringen räknas upp med 75 000 kr. Med det anförda tillstyrker utskottet förslaget i motion L703 att anslaget till allmänna reklamationsnämnden för budgetåret 1989/90 bör bestämmas till 10 376 000 kr.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *anslag till allmänna reklamationsnämnden*
att riksdagen *dels* med anledning av proposition 1988/89:100 bilaga 15, punkt F5, samt med bifall till motion 1988/89:L703 yrkande 5 till *Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 376 000 kr., *dels* med bifall till motion 1988/89:L703 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Miljöorganisationers talerätt (mom. 4)

Elisabeth Persson (vpk) och Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "motion L722." bort ha följande lydelse:

Allt fler produkter på marknaden har en sammansättning och funktion som är komplicerad och som många gånger består av nya och dåligt utforskade kemiska substanser. Det fordras kunskap och insikt för att i ett tidigt skede kunna upptäcka och förklara orsaksammanhang mellan produkt och person- och egendomsskador. Många av de etablerade miljöorganisationernas medlemmar har ofta en mycket stor sakkunskap inom naturvetenskapliga områden som t.ex. kemi, biologi och fysik och har därför ofta den kunskap och insikt som behövs för att kunna ta till vara konsumenternas intressen. Utskottet anser därför – i likhet med motionärerna i motion L722 – att goda skäl talar för att även miljöorganisationer bör ges rätt att väcka talan i marknadsdomstolen på samma sätt som gäller för sammanslutningar av konsumenter, arbetstagare eller näringsidkare. Regeringen bör snarast framlägga förslag till lagändring i enlighet härmed.

Vad utskottet således anför bör riksdagen som sin mening med anledning av motion L722 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *miljöorganisationers talerätt*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:L722 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Konsumenttekniska nämnden (mom. 5)

1988/89:LU17

Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Charlotte Cederschiöld (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "motion L705." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det betydelsefullt att brukarintressena beaktas vid utveckling och upphandling av produkter. Det kan därför finnas behov av ett särskilt rådgivande organ på området. I likhet med motionären vill utskottet emellertid starkt ifrågasätta huruvida den konsumenttekniska nämnden har fått en lämplig sammansättning. Som redovisats ovan ingår i nämnden ett stort antal företrädare för olika myndigheter och organisationer. Det stora antalet ledamöter i kombination med att de företräder vitt skilda intressen medför nämligen att nämnden i praktiken knappast kan antas kunna fullgöra sina uppgifter. Utskottet anser därför att nämndens sammansättning bör ses över och dess verksamhet utvärderas.

Vad utskottet sålunda anför bör riksdagen med anledning av motion L705 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *konsumenttekniska nämnden*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:L705 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

4. Den kommunala konsumentverksamheten (mom. 6)

Elisabeth Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "och L723." bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna anser utskottet att det i varje kommun skall finnas en väl utbyggd konsumentverksamhet med lättillgängliga, kunniga och välutbildade konsumentvägledare med uppgift att tillhandahålla medborgarna information om vad marknaden har att erbjuda och till vilka villkor, och att vid behov också hjälpa dem med att lägga upp en hushållsbudget eventuellt med bistånd av socialtjänsten. Att kontrollera hur konsumentlagstiftningen efterlevs av näringsidkarna i kommunen bör enligt utskottets mening också vara en uppgift för konsumentvägledarna. Som redovisats ovan innebar riksdagens beslut våren 1986 att den lokala konsumentverksamheten skall ges hög prioritet inom konsumentpolitiken och målet bör vara att konsumentpolitisk verksamhet inrättas i alla kommuner. Många kommuner har också insett vikten av en utbyggd kommunal konsumentverksamhet. Som motionärerna i motion L723 framhåller varierar emellertid den lokala konsumentverksamheten mycket mellan olika kommuner och i några kommuner saknas den t.o.m. helt. Anledningen till skillnaderna beror enligt utskottets bedömning på att konsumentverksamheten inte är någon obligatorisk uppgift för kommunerna. Utskottet anser därför att om målet – konsumentverksamhet i alla kommuner – skall kunna

uppnås måste konsumentverksamheten bli en obligatorisk uppgift för kommunerna. 1988/89:LU17

Vad utskottet således anfört bör riksdagen med bifall till motion L723 och med anledning av motion L711 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *den kommunala konsumentverksamheten*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L723 och med anledning av motion 1988/89:L711 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Prisinformation (mom. 7)

Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c), Elisabet Franzén (mp) och Charlotte Cederschiöld (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Med hänsyn" och slutar med "av utskottet." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening utgör prismärkningen på varorna en synnerligen viktig del i företagets information till konsumenterna. Trots handelns ökade datorisering måste som framhålls i motionerna L703 och L707 konsumenterna ha rätt att ställa krav på tydlig prismärkning, direkt på varan eller på hyllkanten och i skyltfönstret. De brister som i dag förekommer måste enligt utskottets mening undanröjas genom påverkan, självsanering och frivilliga överenskommelser inom branschen. Utskottet delar därför uppfattningen i motion L703 att konsumentverket bör ges i uppdrag att på nytt ta upp prismärkningsfrågorna med handelns representanter för att söka åstadkomma bättre prismärkning för konsumenterna.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen med bifall till motion L703 i denna del och med anledning av motion L707 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *prisinformation*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L703 yrkande 4 och med anledning av motion 1988/89:L707 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Extraprissystemet (mom. 8)

Ulla Orring (fp), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp) och Charlotte Cederschiöld (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Frågan om" och slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion L724 att det nuvarande extraprissystemet bör finnas kvar. Prissättningen är ett viktigt konkurrensmedel inom handeln, och enligt utskottets mening bör systemet med extrapriser och "röda lappar" ses som ett konkurrensmedel. Det av

livsmedelsutredningen förordade enprissystemet kan enligt utskottets bedömning däremot tillgodose varken näringsidkarnas eller konsumenternas intressen. Ett sådant system leder inte till några lägre priser.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion L724 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *extraprisssystemet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L724 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Konsumentverkets varuprovningsverksamhet (mom. 9)

Ulla Orring och Bengt Harding Olson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionen är det ett allt starkare önskemål från konsumenternas sida att före inköp kunna jämföra olika varors egenskaper och kvaliteter. Detta önskemål bör enligt utskottets mening i möjligaste mån tillgodoses. På grund härav och med hänsyn till att en väl fungerande provningsverksamhet ofta leder till bättre produkter på marknaden anser utskottet i likhet med motionärerna i motion L703 att både konsumentverkets på eget initiativ utförda jämförande varuprovningar och verkets uppdragsfinansierade provningsverksamhet bör utvidgas.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion L703 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *konsumentverkets varuprovningsverksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L703 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Varudeklarationssystem (mom. 10)

Ulla Orring (fp), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp) och Charlotte Cederschiöld (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 14 slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion L703 att allteftersom antalet produkter på marknaden blir allt fler och alltmer komplicerade ökar också behovet av ett utvecklat varudeklarationssystem. Som motionärerna påpekar förs nu i den allmänna debatten också fram krav om produktmärkning inte minst från hälso- och miljösynpunkt.

Mot denna bakgrund bör enligt utskottets mening konsumentverket ta initiativ till att i samarbete med branschorganisationerna söka åstadkomma en frivillig, standardiserad varuinformation inom andra varugrupper än livsmedel. Utskottet anser att de bästa kunskaperna om de enskilda produkterna finns hos tillverkarna. Ansvar för att lämna erforderlig information måste enligt utskottets mening därför falla på företagen.

Konsumentverkets uppgift bör vara att överlägga med branschorganisationerna för att söka utveckla ett varudeklarationssystem.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen med bifall till motion L703 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *varudeklarationssystem*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L703 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Datastyrd konsumentinformation (mom. 11)

Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Charlotte Cederschiöld (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Enligt vad" och slutar med "yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion L703 är avsikten med de jämförande tester och provningar som görs i dag att de skall finnas tillgängliga för konsumenterna. På en marknad där allt fler leverantörer presenterar sina produkter kan som motionärerna också påpekar den enskilde konsumenten dock ha svårighet att skaffa sig överblick av marknadens utbud. Med bl.a. videotex och text-TV kompletterat med s.k. teleprogramvara skulle enligt utskottets mening viktig jämförande information om varor och tjänster kunna ställas till många konsumenters förfogande. Utskottet anser därför – i likhet med motionärerna – att konsumentverket bör få i uppdrag att fortsätta sin år 1987 inledda försöksverksamhet med varuinformation till hushåll på vissa orter och inom denna genomföra utvidgade prov med videotexdistribuerad varuinformation direkt till konsumenten. I sammanhanget vill utskottet framhålla att en sådan verksamhet redan finns utbyggd t.ex. i Frankrike.

Vad utskottet med bifall till motion L703 yrkande 3 således anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *datastyrd konsumentinformation*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L703 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Konsumentinformation avseende livsmedel (mom. 12)

Martin Olsson (c), Stina Eliasson (c) och Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna i motion L706 efterlyser utskottet samma tillförlitliga information för livsmedel som redan finns för andra varor, t.ex. textilvaror. Inom ramen för sin allmänna informationsskyldighet gentemot konsumenterna om för dem väsentliga fakta och sin skyldighet att utföra undersökningar på varor, tjänster och andra nyttigheter bör konsumentver-

ket utvidga sin verksamhet till att i högre grad än nu omfatta livsmedel, såväl importerade sådana som inhemskt producerade.

1988/89:LU17

På grund av det anförda anser utskottet att konsumentverket i samråd med statens livsmedelsverk omgående bör påbörja ett konsumentinformerande arbete på livsmedelsområdet med inriktning på dels ursprungsmärkning, dels innehållsdeklaration, dels information om användningsområde och om eventuella begränsningar därav.

Vad utskottet anför bör riksdagen med bifall till motion L706 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *konsumentinformation avseende livsmedel*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L706 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

11. Märkning av dagligvaror (mom. 13)

Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Beträffande produktmärkning" och på s. 16 slutar med "till motionen" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionären i motion L708 anser utskottet att produkterna i dagligvaruhandeln i princip bör vara märkta med klara och entydiga produktnamn, produktionsställe, producent och producentland samt produktionsstillfälle. Också angivandet av produktionsmetod, t.ex. "inte klorblekt" anser utskottet – i likhet med motionären – vara av betydelse i många fall. Regeringen bör därför ta initiativ till att den produktmärkning som kan anses erforderlig från konsumentsynpunkt kommer till stånd. Det anförda bör riksdagen med bifall till motion L708 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *märkning av dagligvaror*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L708 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

12. Deklaration om miljöskadliga ämnen (mom. 14)

Martin Olsson och Stina Eliasson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motion L721." bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att det på marknaden för närvarande finns en stor mängd varor som, trots att de kan misstänkas innehålla miljöskadliga ämnen, inte är försedda med någon varudeklaration. I likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att allmänheten snarast möjligt får tillgång till information i form av varudeklaration om miljöskadliga ämnen i bl.a. hushålls- och rengöringsartiklar och om allergiframkallande ämnen i hygienartiklar och kosmetika. Det bör ankomma på regeringen att närmare överväga hur ett system för varudeklarationer lämpligen bör åstadkommas.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen med bifall till motion L721 som sin mening ge regeringen till känna.

1988/89:LU17

dels att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *deklaration om miljöskadliga ämnen*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L721 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Produktsäkerhetslagen (mom. 15)

Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Charlotte Cederschiöld (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "I samband" och på s. 17 slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet är kritiskt mot produktsäkerhetslagens bestämmelse om val av adressat för ett åläggande om varningsinformation eller återkallelse. Bestämmelsen innebär nämligen att effekten av ett åläggande i princip skall vara avgörande, eftersom hänsyn i första hand skall tas till vem eller vilka näringsidkare som har de bästa förutsättningarna att uppfylla ändamålet med åtgärden. Enligt utskottets mening talar dock rättssäkerhetsskäl för att ett åläggande i första hand bör meddelas den som i egenskap av tillverkare eller importör har det faktiska ansvaret för produkten. Endast om ett sådant åläggande inte bedöms kunna ge avsedd effekt skall det kunna riktas mot annan, exempelvis grossist eller detaljist. Utskottet förordar således att 12 § produktsäkerhetslagen ändras i enlighet med det anförda.

dels att utskottets hemställan under moment 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *produktsäkerhetslagen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:L724 yrkande 2 antar följande förslag till lag om ändring i produktsäkerhetslagen (1988:1604):

Förslag till

Lag om ändring i produktsäkerhetslagen (1988:1604)

Härigenom föreskrivs att 12 § produktsäkerhetslagen (1988:1604) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Ett åläggande enligt 7-9 § som kan avse flera näringsidkare får begränsas till att gälla någon eller några av dem. Vid sådan begränsning bör hänsyn tas till vem som har de bästa förutsättningarna att uppfylla ända-

Ett åläggande enligt 7-9 § som kan avse flera näringsidkare får begränsas till att gälla någon eller några av dem. Vid sådan begränsning bör åläggandet i första hand meddelas den näringsidkare som i egenskap av

målet med åläggandet, vem som först tillverkare eller importör bär ansvaret för produkten. Om ett sådant åläggande inte bedöms kunna ge avsedd effekt får åläggande meddelas annan näringsidkare.

Ett åläggande om att återkalla en vara eller tjänst gäller alla exemplar av varan eller tjänsten, om det inte beträffande ett visst exemplar framgår att det ej har tillhandahållits av den näringsidkare som fått åläggandet.

En näringsidkare som kan meddelas åläggande enligt 7-9 § kan i stället åläggas av marknadsdomstolen att medverka till att genomföra ett sådant åläggande, som har meddelats en annan näringsidkare.

14. Könsdiskriminerande reklam (mom. 16)

Elisabeth Persson (vpk) och Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Med hänsyn" och slutar med "och L729." bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning om att lagstiftningsåtgärder bör vidtas mot den könsdiskriminerande reklamen. Regeringen bör därför enligt utskottets mening på grundval av konsumentverkets nyligen avgivna rapport snarast lägga fram förslag till lagstiftning på området.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande könsdiskriminerande reklam

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:L710, 1988/89:L717, 1988/89:L728 och 1988/89:L729 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Reklam begränsning (mom. 19)

Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Med anledning" och på s. 23 slutar med "och L732." bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas framförda synpunkter att det är viktigt att köpfrid införs på sikt och anser att ett steg på vägen dit är att införa en begränsning av den s.k. direktreklamen. Enligt utskottets mening bör spørsmålet bli föremål för en särskild översyn.

Vad utskottet med anledning av motionerna L726, L727 och L732 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande reklam begränsning

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:L726, 1988/89:L727 och 1988/89:L732 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motion L709." bort ha följande lydelse:

I likhet med motionären i motion L709 är utskottet kritiskt till att man som konsument ofta tvingas att köpa hela förpackningar i stället för enstaka föremål. Utskottet delar därför motionärens uppfattning om att en undersökning bör företas av möjligheterna att häva den sorts köptvång som försäljning av massförpackningar innebär. En sådan undersökning bör lämpligen ske i samband med den av regeringen aviserade utredningen om konkurrensförhållandena i den svenska ekonomin. Det anförda bör riksdagen med bifall till motion L709 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *massförpackningar*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L709 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Miljöorganisationers talerätt (mom. 4)

Martin Olsson och Stina Eliasson (båda c) anför:

Det kunnande och det engagemang som finns inom miljöorganisationerna bör på olika sätt tas till vara av samhället. Centerpartiet har därför i motioner (senast i motion 1988/89:Jo797 yrkande 19) krävt att miljöorganisationer som uppfyller vissa kriterier skall ha rätt att överklaga beslut enligt miljöskyddslagen.

Frågan om rätt för miljöorganisationer att föra talan i marknadsdomstolen enligt produktsäkerhetslagen har nu åter väckts. Liksom när beslut fattades om lagen i december 1988 vill vi även nu framhålla dels att vi förutsätter att flera miljöorganisationer skall kunna betraktas som konsumentorganisationer och därmed få talerätt, dels att en samlad prövning bör göras av miljöorganisationernas tale- och besvärsrätt enligt olika lagar.

2. Den kommunala konsumentverksamheten (mom. 6)

Elisabet Franzén (mp) anför:

Den kunnige och medvetne konsumenten är den som har den största makten över utbudet på marknaden. Ett aktuellt exempel på det är den revolution som ägt rum på butikernas hyllor för pappersvaror det senaste året. Konsumenternas krav har förmått tillverkare och säljare att ta fram oblekt och miljövänligt papper i en utsträckning som knappt någon trott vara möjlig på så kort tid.

Det är därför viktigt att konsumentupplysningen byggs ut i varje kommun. Erfarenheten har emellertid visat att i de kommuner, där den politiska viljan

är svag, får konsumentupplysarna inte de resurser som behövs. Det är därför inte meningsfullt att införa en lag, som tvingar de tolv sista konsumentovänliga kommunerna.

Lagstiftningen och de konsumentpolitiska direktiven är inte heller i tillräckligt hög grad inriktade på upplysning om produkters effekter på hälsa, natur och miljö. Det gör att de lokala konsumentupplysarna inte kan få den uppbackning de behöver från konsumentverket i dagens läge. Vi tänker återkomma med förslag till förbättringar på dessa områden i senare sammanhang.

3. Extraprissystemet (mom. 8)

Martin Olsson och Stina Eliasson (båda c) anför:

Lagutskottet behandlade våren 1988 dels en motion (s) med krav på lagstiftning mot extrapriser, dels två motioner (fp) med krav på riksdagsuttalande mot inskränkningar i rätten att tillämpa extrapriser. En bred majoritet i utskottet beslöt då att inte genom ett uttalande i den ena eller andra riktningen föregripa regeringens överväganden i frågan i anledning av ett utredningsbetänkande.

När nu utskottet åter haft att behandla en motion med krav på riksdagsuttalande för systemet med extrapriser har vi vidhållit fjolårets ställningstagande.

Vi vill – liksom centerpartiets representanter i lagutskottet våren 1988 framhöll i sitt särskilda yttrande – betona att vi inte kommer att godta en lagstiftning som skulle innebära förbud mot extrapriser, eftersom vi ser systemet med extrapriser som ett acceptabelt konkurrensmedel. Samtidigt vill vi även nu påpeka att vi anser det närmast självklart att "avarter" inom extraprissystemet måste motverkas både genom åtgärder av branschen och genom myndigheters medverkan.